

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Foreign direct investment and poverty alleviation in Tanzania: a case of Bulyanhulu and Geita Gold Mines Limited in Kahama and Geita districts

Nyankweli, E.M.

Publication date
2012

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Nyankweli, E. M. (2012). *Foreign direct investment and poverty alleviation in Tanzania: a case of Bulyanhulu and Geita Gold Mines Limited in Kahama and Geita districts*.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Samenvatting

Dit proefschrift over Buitenlandse Directe Investerings (BDI) en armoedebestrijding in Tanzania, doet verslag van een onderzoek dat de BDI effecten op het levensonderhoud van de rurale gemeenschap, alsmede op de nationale en regionale economie zichtbaar wil maken. Het was bedoeld om de economische, sociale en milieugevolgen van goudwinning in Tanzania en zijn bijdrage aan armoedebestrijding te verhelderen. Naast de sociaal-economische winsten en verliezen, werpt het proefschrift ook licht op de publiek-private partnerschappen als een middel om armoede te bestrijden. Het verkennen en bepalen van het Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO)-beleid van de bedrijven en de praktijk daarvan zoals dat plaatsvindt in de omliggende gemeenten werd bestudeerd. Dat MVO-beleid, als één de cruciale elementen in een breder pakket van pro-poor beleid, kan bijdragen aan armoedebestrijding. Toch overwegen in de recente literatuur negatieve bevindingen over Tanzania en andere minerale rijke landen in Afrika zoveel wat de resultaten van groei in de mijnbouw sector betreft als haar bijdrage aan armoedebestrijding. Dit proefschrift ontkent deze bevindingen niet, maar zet in het licht van de discussie over de bredere bijdrage van de mijnbouwsector in de economie van Tanzania. De economische groei als gevolg van investeringen in de mijnbouw is weliswaar beperkt op nationaal niveau, relatief groot en belangrijk is ze voor de rurale gemeenschappen die direct de invloed van de mijnen voelen.

Het proefschrift is onderverdeeld in acht hoofdstukken. Hoofdstuk 1 introduceert Tanzania en de onderzoeksmotivatie. De evolutie van het algemene economische beleid in relatie tot buitenlandse investeringen tijdens de koloniale periode, na de onafhankelijkheid en na de recente liberale hervormingen wordt besproken. Het hoofdstuk gaat specifiek in op de sociaal-economische, geografische en demografische kenmerken van Tanzania in relatie tot de groei van de mijnbouwsector. Het beschrijft verder de onderzoeksomgeving (de Lake Victoria Greenstone Belt (LVGB), de

mijnbouwbedrijven en de redenen voor hun selectie. Hoofdstuk 2 gaat in meer detail in op theoretische aspecten van BDI, armoede en MVO in relatie tot armoedebestrijding. Het presenteert ook een historische flashback van de Sukuma als ethnische groep in de mijnbouwgebieden (GGML en BGML met name), en ontleedt de sociale en politieke organisaties van voor de onafhankelijkheid, na de onafhankelijkheid en tijdens het huidige liberale tijdperk. Het hoofdstuk bespreekt ook de socio-demografische aspecten van het levensonderhoud van de huidige Sukuma gemeenschappen (en de recente migranten) in het kielzog van de grootschalige mijnbouwontwikkeling en de veranderende levensomstandigheden in de tijd. Hoofdstuk 3 beschrijft welke de voor het onderzoek gebruikte methode en analytische kaders zijn, met name waar het de studie van het levensonderhoud betreft, de onderzoeksopzet en de operationalisatie. Het plaatst het concept van het huishouden als een eenheid van analyse in het perspectief van de studie, de selectie van die huishoudens voor het onderzoek, en de onderzoeksvragen zoals centraal staan in de studie.

Hoofdstuk 4 onderzoekt en beoordeelt de huidige wetgeving rondom minerale grondstoffenwinning en verbindt dit met met de hausse in de directe buitenlandse investeringen in de mijnbouw sector. Het toont BDI prestaties vóór en na de hervormingen en de verdeling per sector en de economie in het algemeen van de voor- en nadelen. Hoofdstuk 5 brengt meer inzicht in die de economische voor- en nadelen voortkomend uit de sector. Het beschrijft de inkomsten die overheden genereren, de nationale inkomsten in buitenlandse valuta, de werkgelegenheid en andere sociale effecten zoals deze worden ervaren in de gebieden waar de mijnbouw plaatsvindt. Hoofdstuk 6 besteedt aandacht aan de verschillende milieuproblemen als gevolg van mijnbouwactiviteiten. Het behandelt kwesties van land degradatie, diverse vormen van verontreinigingen en de gevaren voor de gezondheid van mensen, grond, dieren en planten als gevolg van de mijnbouw.

Hoofdstuk 7 verkent de aandacht die de bestudeerde mijnbouwbedrijven aan MVO schenken. Het hoofdstuk brengen kort in kaart welke de benaderingen en MVO-praktijken van mijnbouwbedrijven zijn die zij uitvoeren in een poging om de armoede te

verlichten, om hun reputatie te verbeteren als actor in ontwikkeling, en om de mijnbouw meer duurzaam te maken. Duidelijk is dat de MVO-praktijken in de mijnbouw-industrie van Tanzania de fundamentele beginselen van veiligheid, waarden, respect en verantwoordelijkheid hoog in het vaandel hebben staan. Het beleid in de praktijk legt de nadruk leggen op het aanpakken van de problemen van lokale gemeenschappen, terwijl de ook regionale en nationale ontwikkelingsdoelstellingen wel worden onderschreven en gerealiseerd. Transparantie, benchmarking, monitoring, rapportage en duurzaamheid werden de belangrijkste politieke verplichtingen van alle mijnbouwbedrijven in Tanzania, en zeker ook in de onderhavige gevallen. Het MVO-beleid in het laatste geval was gericht op het ontwikkelen van enkele specifieke gebieden waarin de bedrijven hoge kwaliteit wilden bereiken. Deze specifieke gebieden zijn gezondheid en welzijn, onderwijs, opleiding en ontwikkeling van technische vaardigheden, duurzame economische ontwikkeling, empowerment van vrouwen en rurale ontwikkeling door verbetering van de regionale infrastructuur. Het beschreven MVO-beleid, al of niet door mijnbouwbedrijven alleen of in samenwerking met internationale en lokale niet-gouvernementele organisaties, wordt gekenmerkt door een community development benadering waardoor haar corporate verplichtingen, beleid, normen, richtlijnen, systemen en processen worden geïnstitutionaliseerd binnen de lokale context. De bedrijven hebben daarvoor speciale community development afdelingen opgezet binnen hun organisatiestructuren die verantwoordelijk zijn voor MVO. Hoewel hun mandaat breed is geformuleerd, richten deze afdelingen zich vooral op die thematische of geografische gebieden die bij uitstek voor alle gemeenschappen van belang zijn die direct of indirect beïnvloed worden door de mijnbouwactiviteiten. Voor zover bekend hebben de bedrijven 35,7 miljoen US dollar besteed aan MVO-projecten tussen 1999 en 2005.

Hoofdstuk 8 onderzoekt de stelling dat een succesvol mijnbouwbedrijf bijdraagt aan de bestrijding van armoede door middel van brede groei en duurzame ontwikkeling. Er zou niet alleen moeten worden gekeken naar alleen het rendement op investeringen, maar veeleer naar het maximaliseren van de impact van de activiteiten van zo'n bedrijf door het genereren van van werkgelegenheid, het ontwikkeling van vaardigheden door de medewerkers, het verzorgen van onderwijs, gezondheidszorg en sociale voorzieningen en

het opbouwen en onderhouden van positieve relaties met de omliggende gemeenten in het kader van MVO. Het is een bekend feit dat MVO om principes van sociale ontwikkeling verschillende voordelen biedt aan de gemeenschappen die hen kunnen helpen te voorkomen dat negatieve economische, sociale en milieu-omstandigheden de positieve effecten van de mijnbouw in de regio teniet doen.. MVO past ook goed in het kader van de ‘Tanzania 2025’ visie en de Tanzania Assistance Strategy voor groei en vermindering van armoede.

Evenwel is de werkgelegenheid in de kleinschalige mijnbouw door de introductie van de grootschalige mijnbouw in een duikvlucht terecht gekomen, terwijl de inkomsten in die kleinschalige mijnbouw tot een paar procent van het eerdere niveau is teruggevallen. Het proefschrift toont de positieve relatie aan tussen een verhoogde productie van goud, grotendeels door transnationale ondernemingen, en de groei van de werkgelegenheid. Maar die meer formele werkgelegenheid fluctueert sterk voor Tanzaniaanse professionals en ander kader, deels doordat de sector kapitaalintensief intensief is en innovaties leidt tot een uitstroom van werknemers, en uitbreiding die weer aantrekt.. Daarom is het proefschrift het eens met het argument dat de ontwikkeling van grootschalige mijnbouw in Tanzania een belangrijke bijdrage heeft geleverd in sommige aspecten (productie, omzet, technologie en export), terwijl die bijdrage beperkt is ten aanzien van andere aspecten (zoals aan de bijdrage aan het BBP). Daarbij moet bedacht worden dat de industrie nog in de kinderschoenen staat in Tanzania. Daarom is het aantrekken van directe buitenlandse investeringen zelf al een belangrijke mijlpaal van ontwikkeling van de nationale resources, los van de verdeling van de gegenereerde welvaart. Echter, ondanks die prestatie in het aantrekken van directe buitenlandse investeringen is het huidige beleidskader in Tanzania niet voldoende gebleken voor een goed beheer van natuurlijke hulpbronnen en de beperking van de negatieve externe effecten.

Het proefschrift toont aan dat er een duidelijke transformatie heeft plaatsgevonden in de wijze van levensonderhoud in de mijnbouwgebieden in de LVGB. Het bevestigt de idee dat er een verbetering is opgetreden van de sociaal-economische status van de bewoners in de mijnbouwgebieden ten opzichte van vergelijkbare rurale gebieden in de buurt,

ondanks de milieu- en gezondheidsaspecten die worden gemeld. Het proefschrift geeft ook aan datr daarbij een rol speelt dat overheid en mijnbouwbedrijven doende zijn bij de exploitatie om de negatieve gevolgen van de mijnbouwactiviteiten te verzachten en duurzame ontwikkeling te waarborgen. Milieu Effect Rapportages omvatten de voorstellen voor de preventie van vervuiling, organiseren van de afvalverwerking, het bescherming en reclameren van land, het beschermen van waterbronnen en voor de beperking van nadelige gevolgen voor het milieu in het algemeen. Niettemin, het proefschrift benadrukt dat milieunormen niet dezelfde (hoge) prioriteit zouden moeten krijgen als de noodzaak van een eerlijke verdeling van de inkomsten uit minerale exploitatie. Niet omdat ze niet belangrijk zijn, maar als een weerspiegeling van de onmiddellijke behoeften aan armoedebestrijding (milieu-waarden worden daarbij beschouwd als langere termijn effect). Het is ook gebleken dat de mijnbouwbedrijven direct bijdragen aan de sociaal-economische ontwikkeling van de regio door middel van interventies die een multiplier-effect genereren door de betrokkenheid van verschillende groepen van handelaren en aannemers. Zij migreerden naar de nederzettingen die ontstonden na de ontwikkeling van grootschalige mijnbouw in deze rurale gebieden.

In het algemeen concludeert het proefschrift dat de investeringen in de grootschalige mijnbouw een duidelijk effect op de regionale ontwikkeling hebben gehad, hoewel het effect beperkt is in omvang en slechts voelbaar is in specifieke gebieden. Drie aspecten zijn opmerkelijk bij de analyse van deze directe en indirecte gevolgen van grootschalige mijnbouw in Tanzania. Ten eerste, de impact op de inkomsten uit export, werkgelegenheid en technologie, vaardigheden en kennis, en de overheidsinkomsten is belangrijk in relatieve termen, gezien het bescheiden niveau van waaruit de industrie was begonnen in de late jaren 1990. Ten tweede, ondanks het feit dat de mijnbouw tot nu toe vooral een bijdrage levert aan de inkomsten van de multinationale eigenaren van de mijnbouwbedrijven, en niet zozeer aan de inkomsten van de overheid en ondanks de sociale kosten van de aantasting van het milieu in verband met de mijnbouwactiviteiten, is de bijdrage van de mijnbouwbedrijven op het niveau van de lokale gemeenschappen opmerkelijk, gezien de hoge vraag naar de verschillende diensten en de aangelegde infrastructuur. Ten derde, de impact van BDI in de mijnbouw wordt verder uitgehoud

door het ontbreken van substantiële multiplier-effecten, zoals wel wordt voorspeld door de "trickle-down" stelling.

De bovengenoemde drie effecten zijn een gevolg van zowel de specifieke historische achtergrond van de politieke economie van Tanzania, en de dynamiek van BDI in Afrika in het algemeen. Tanzania heeft het liberale economische model omarmd dat de overheid slechts beperkte controle geeft over de economie en de actoren daarin. De controlerende rol die ze had ingesteld na de Verklaring van Arusha in 1967 is geheel gesloopt. De nieuwe liberale uitgangspunten waren bedoeld om (buitenlandse) beleggers te lokken die waren getraumatiseerd tijdens de periode van het socialistische beleid. Hen werden lucratieve belastingreducerende aanbiedingen gedaan, en bescherming aangeboden tegen overheidsingrijpen in de toekomst, om zo de incentives te creëren die (buitenlandse) investeerders zouden overtuigen te investeren in verschillende sectoren, waaronder de mijnbouw. Daarom heeft het kabinet moet afzien van een aantal van de voordelen die het genoot tijdens en na de socialistische fase, om zo investeringen te subsidiëren en voor de langere termijn (20-25 jaar) betere economische vooruitzichten te creëren. De lucratieve prikkels waren bedoeld om het vertrouwen te herstellen en de inertie van BDI-stromen te overwinnen, een doelstelling die succesvol is volbracht tegen hoge kosten. Toegegeven, de inkomsten uit de mijnbouw voor de nationale schatkist zijn opmerkelijk laag, maar een toename van de productie en de export aan de ene kant, en de toestroom van benodigde technologie en technische vaardigheden van de werknemers opgedaan na het eerste decennium van de BDI aan de andere, is een teken dat de vooruitzichten voor de overheid om in de toekomst inkomsten te verwerven gunstig zijn.

De indirecte gevolgen van de mijnbouw in economische zin is, door de relatief kleine sector en de geringe linkages met bedrijven om die mijnbouwbedrijven heen, nog steeds relatief gering. Aan de andere kant is de betekenis voor de betalingsbalans zeer uitgesproken, doordat de sector een substantieel deel van de exportopbrengsten voor zijn rekening neemt, zeker nu de huidige prijzen van goud ongekeerd hoog zijn.

De sociale en milieu-overwegingen zijn even belangrijk bij het analyseren van de

duurzaamheid van grootschalige mijnbouw en mijnbouwbeleid in Tanzania. Eén van de problemen op dit terrein is de verspreiding van HIV/ AIDS. Er is een groeiende prevalentie van hiv / aids-besmetting in veel van de gemeenschappen rondom de mijnen. Mijnbouwactiviteiten hebben indirect bijgedragen tot de groei van kleine stadjes met jonge relatief goed verdienende mannen en vrouwen, waardoor het risico van verspreiding van de epidemie is toegenomen. HIV / AIDS is echter in alle sectoren van de Tanzaniaanse samenleving een probleem, en bedreigt de economische groei en veroorzaakt een erosie van wat bereikt was in termen van een stijgende levensverwachting. Ook de zorg om het milieu en daaraan gerelateerd de bodemerosie en bodemdegradatie, luchtverontreiniging, waterverontreiniging en geluidshinder is een punt van aandacht. Hoewel, GGML en BGML een Milieu Effect Rapportage (MER) hebben uitgevoerd, moet er nog veel worden gedaan om de bovengenoemde problemen te elimineren en/of te vermindering, om de cumulatieve schadelijke sociale en ecologische gevolgen te verminderen om tot duurzame ontwikkeling te komen in de LVGB.

Het Tanzaniaanse mijnbouwbeleid en het gestelde juridisch kader is populair bij veel transnationale ondernemingen, maar niet zozeer bij lokale mijnbouwbedrijven. Het nieuwe open-deur beleid heeft Tanzania toegevoegd aan de lijst van landen die een voordeliger behandeling krijgen op het terrein van internationale verzekeringen. De fiscale regelingen zijn nadrukkelijke pro-investeerder, maar zijn zonder adequate voorziening voor een eerlijke en billijke verdeling van de voordelen van exploitatie van minerale hulpbronnen tussen investeerders, de regering en lokale gemeenschappen. Wat nog belangrijker is, in Tanzania voelen veel lokale investeerders in de sector zich grotendeels verwaarloosd door het beleid. Het incentive-systeem geeft lokale en kleinere investeerders minder aantrekkelijke voorwaarden dan de grotere internationale bedrijven aangeboden krijgen.

Het proefschrift komt met vijf aanbevelingen. In de eerste plaats is het raadzaam voor de overheid en andere belanghebbenden om het mijnbouwbeleid en de wetgeving te herzien om tot een eerlijke en billijke verdeling van de mijnbouw opbrengsten te komen. Ten tweede zou er doelbewuste gewerkt moeten worden aan het vergroten van de

toegevoegde waarde van het mijnbouwproduct. In de derde plaats is het aan te bevelen een betere linkage te krijgen tussen de grootschalige mijnbouw en de verdere economie van het land, en ten vierde zouden strategische sociale en milieu-effectbeoordelingen van de mijnbouwprojecten moeten plaatsvinden in de LVGB, om beter te kunnen bepalen welke cumulatieve effecten van die mijnbouw te verwachten zijn, zowel de negatieve als de meer positieve effecten. Last but not least suggereert het proefschrift dat toekomstig onderzoek gericht moet zijn op de relatie tussen winst, vennootschapsbelasting en andere vormen van afdrachten aan de staat, en de bijdragen via projecten in het kader van het beleid van de bedrijven rondom hun maatschappelijk verantwoord ondernemen. Alleen op basis van dit laatste is het mogelijk een volledig beeld te krijgen van de toegevoegde waarde van buitenlandse mijnbouwbedrijven aan ontwikkeling en armoedebestrijding in Tanzania en andere Afrikaanse landen.